

सं. Bbh. 26 (25), 33. DAÇA. in Bbh. Chr. 199, 12. तेषां निर्यासत्रयेण ब्रह्मकृत्या प्रदृश्यते Bbh. P. 6, 9, 8. कंसस्याथ मुखस्वेदो भूदेतात्तर्गोचरः । अमवेद्वाषनिर्यासः (eine Ausschwitzung des Zorns) कृत्तसंदर्शनेरितः HARIV. 4747. dickflüssige Masse überh.: (वायुः) निर्यासभूतः HARIV. 12054. ausgekochter Saft, Decoct (कषाय) AK. 3, 4, 24, 155. — Vgl. अग्रि^०, काल^०, तत्तु^०, शाल^०, किङ्कु^०.

निर्यासिकं von निर्यास gaṇa कुमुदादि 1 zu P. 4, 2, 80.

निर्यासु (vom desid. von या mit निस्) adj. hinauszugehen suchend Suçr. 2, 245, 7.

निर्युक्तिक (निस् + युक्ति) adj. unbegründet; davon nom. abstr. ^०त्व n.: नाहं क्रियार्हितं वाक्यमस्तीति प्राचां प्रवादो निर्युक्तिकत्वादश्रद्धयः ÇABDAÇANTIPRAKĀCIKĀ im ÇKDr.

निर्युथ (निस् + युथ) adj. von seiner Heerde getrennt: मातङ्ग R. 3, 68, 27.

निर्युष m. = निर्यास = निर्युक् ÇABDAM. im ÇKDr.

निर्युक् 1) viell. Vorsprung: पर्वतस्यापरं पार्श्वम् उत्तरं पर्वतोदेशम् पूर्व पर्वतनिर्युक्म् (n.), दक्षिणं शैलनिचयम् HARIV. 3502 (3495. 3499. 3504); vgl. u. 3. eine best. Verzierung an Säulen, Thoren u. s. w.; Thürmchen, = मत्तवारण Vaid. beim Schol. zu Çiç. 3, 55. काञ्चनस्तम्भ^० (विमान) HARIV. 16177 (= MBh. 18, 247, wo स्तम्भ für स्तम्भ gedruckt ist). विमानैर्हमनिर्युक्ते: R. 5, 9, 20. चारुतोरणनिर्युक्ता (लङ्का) 58 (nach dem Schol., = शिखर). दारुतोरणनिर्युक्ते नगरम् MBh. 1, 4344. अनेकविधप्रासदकर्म्यवलभीनिर्युक्कशतसंकुल (नागलोक) 796. वितर्दिनिर्युक्विटङ्कनीड Çiç. 3, 55. Nach MED. h. 18 m. Spitze, = शिखर, wofür aber ÇKDr. शेखर liest, wie H. an. 765 (wo indessen निर्युक् gelesen wird) hat und was dem आपीड des AK. entsprechen würde; vgl. jedoch oben den Schol. zu R. 5, 9, 58. m. ein Pflock in der Wand zum Anhängen von Sachen AK. 3, 4, 238. MED.; vgl. नाग^०. Nach COLBR. und LOIS. zu AK. auch ein in eine Mauer eingefügtes Holz, auf dem die Tauben ihre Nester bauen. — 2) Helm oder ein best. Helmszierath: खड्गकार्मुकनिर्युक्ते: शैश्च विविधैरपि — तदशोभत वै बलम् MBh. 5, 573. बद्धाभरण^० 3254. बद्धाङ्ग^० HARIV. 4084. = आपीड AK. — 3) m. Thor AK. MED. नगर्याः पश्चिमं द्वारम् उत्तरं नागद्वारम् पूर्व नगरनिर्युक्म् (n.), दक्षिणं नगरद्वारम् HARIV. 5021 (5015. 5018. 5023); vgl. die erste Stelle oben unter 1. — 4) m. ausgepresster Saft (vgl. निर्यास, निर्युष) AK. MED. Suçr. 2, 108, 13. 128, 6. 461, 3. फलनिर्युक्संसिद्ध R. 2, 91, 66 (100, 64 GORR.). — Vgl. निर्युक्, woraus निर्युक् aller Wahrscheinlichkeit nach entstanden ist.

निर्योग (von युञ् mit निस्) m. viell. Verzierung: चारुनिर्योगशोभित (प्रेतागार) HARIV. 4655; vgl. निर्युक्त ebend. und 4645, und निर्मुक्त (!) 4644.

निर्लक्षण (निस् + ल^०) adj. keine besonderen Merkmale an sich tragend, unbedeutend H. 437. im Gegens. zu लक्षणवत् R. GORR. 2, 118, 5.

निर्लक्ष्य (निस् + ल^०) adj. nicht wahrzunehmen KATHĀS. 6, 119.

निर्लज्ज (निस् + लज्जा) adj. f. आ schamlos MBh. 2, 2678. R. GORR. 2, 37, 6. MĀKĀH. 85, 19. Spr. 277. RĪGA-TAR. 1, 309. 5, 418. 6, 165. PAÑKĀT. I, 148. ÇĀNGĪRAT. 10. BĀG. P. 6, 17, 11. Verz. d. Oxf. H. 91, b, 9. VET. in LA. 26, 13. Davon nom. abstr. ^०ता f. MADHJAM. 4.

निर्लिङ्ग (निस् + लिङ्ग) adj. keine Kennzeichen habend, unbestimmbar: आत्मन्, ब्रह्मन् (n.) MBh. 5, 1610. 12, 8436. 11385. 11391.

निर्लिप्त (निस् + लिप्त) adj. unbefleckt, Beiw. Kṛṣṇa's BRAHMAVAIV. im ÇKDr.

निर्लुञ्चन (von लुञ्च mit निस्) n. das Ausschälen: नाख^० Schol. zu KĀTJ. Çr. 1, 6, 6, v. 1.

निर्लुण्ठन (von लुण्ठ mit निस्) n. Beraubung, Plünderung SĀS. D. 40, 7. das Ausschälen, fehlerhaft für निर्लुञ्चन (wie die v. 1. hat) Schol. zu KĀTJ. Çr. 1, 6, 6.

निर्लेखन (von लिख् mit निस्) n. Werkzeug zum Abschaben: जिह्वा^० Suçr. 2, 136, 15. 248, 1. — Vgl. जिह्वा^०.

निर्लेप (निस् + लेप) adj. 1) frei von fettigen Stoffen: निर्लेपं काञ्चनं भाण्डमद्भिरेव विशुध्यति M. 5, 112. कस्तं निर्लेपं कुर्यात् KULL. zu M. 3, 216. — 2) unbefleckt, sündenlos KUSUMĀNGALI im ÇKDr. von Çiva Çiv. — 3) an Nichts hängend ĀNANDAĀMPU im ÇKDr.

निर्लोभ (निस् + लोभ) adj. frei von Habsucht RĪGA-TAR. 4, 87.

निर्लोम (निस् + लोमन्) adj. haarlos KAUC. 138.

निर्लुपनी f. eine abgestreifte Schlangenhaut H. 1315. HALĀJ. 3, 22. Beim Schol. zu H. निर्लुपनी und निर्लुपनी; die richtige Form ist निर्लुपनी (s. अह्नि^०).

निर्वक्तव्य (von वच् mit निस्) adj. zu deuten, zu erklären Nir. 13, 12.

1. निर्वचन (wie eben) n. 1) das Aussprechen: आशिषाम् ÇĀKĀH. Çr. 6, 1, 38. 10, 1, 16. — 2) sprüchwörtliche Redeweise: ततो निर्वचनं लोके सर्वदृष्टिष्वर्तत ॥ वीरसूनां काशिसुते देशानां कुरुजाङ्गलम् u. s. w. MBh. 1, 4359. 3, 1025. 1345. 12, 9469. — 3) Erklärung, Erläuterung, Deutung. Etymologie TAITT. Ār. 1, 6, 3. Nir. 2, 1. MBh. 5, 2561. HARIV. 14062. Suçr. 2, 560, 3. ÇĀKĀH. zu Bbh. Ār. Up. S. 44. 54. 307. BĀG. P. 9, 20, 37. VĀJU-P. in Verz. d. Oxf. H. 48, a, 10. KULL. zu M. 1, 10. 17. 5, 55. अनिर्वचनं कपालानि भवन्ति die Schalen (d. h. ihre Zahl) sind keine Deutungsmittel Nir. 7, 24. — Vgl. निवचन.

2. निर्वचन (निस् + व^०) adj. 1) nicht redend, stumm ÇUK. bei BENFET. PAÑKĀT. I, 274. ^०नम् adv.: मात्येन तो निर्वचनं ज्ञानं ohne ein Wort zu reden KUMĀRAS. 7, 19. — 2) an dem man Nichts anzusetzen hat: ऐषाम् अन्नस्य दानं मधुरा च वाणी यमस्य ते निर्वचना भवति MBh. 3, 13389.

निर्वचनीय (von वच् mit निस्) adj. zu bezeichnen, näher zu bestimmen: सदसद्भ्यामनिर्वचनीयम् VEDĀNTAS. (Allah.) No. 21. अनिर्वचनीयत्वं यथा स्यात् als Erkl. von क्रिमापि Schol. zu ÇĀK. 188 bei MONIER WILLIAMS.

निर्वणं (निस् + वन) P. 8, 4, 5. 6, 2, 178. adj. der den Wald verlassen hat, auf offenem Felde sich bewegend: निर्वणो (sic) बध्यते व्याघ्रो निर्व्याघ्रे कियते वनम् MBh. 5, 863. निर्वणे प्रणिधीयन्ने auf offenem Felde Schol. zu P. 6, 2, 178. 8, 4, 5.

निर्वत्सशिशुपुंगव (निस् + वत्स - शि^०) adj. der Kälber und jungen Stiere beraubt: गोष्ठ HARIV. 4108.

निर्वन s. u. निर्वपा.

निर्वपण (von वप् mit निस्) 1) adj. a) das Ausschütten betreffend: विधि GRĪYASAMG. 2, 51. — b) spendend: न्याय^० von Çiva MBh. 13, 1239. — 2) n. a) das Ausgießen, Ausschütten KĀTJ. Çr. 5, 4, 24. 6, 2, 5. 8, 2. 21, 6, 25. — b) das Darbringen, Spenden; insbes. Todtenspende AK. 2, 7, 29. H. 387. HALĀJ. 2, 264. पिण्ड^० M. 3, 248. 260. 261. निर्वपणं दा MBh. 13, 3944. पितुर्निर्वपणं यत्र मया मूलफलैः कृतम् R. 6, 108, 42. निर्वपणात्